

Participation Concept Validity in Rural Management

Mahmood Fallsolyman ¹, NargesKhosravi ², Mofid shateri ¹ and Mohammad Hajipour ^{3,*}

¹ Associate Professor, Department of Geography, University of Birjand, Birjand, Iran

² M.A. of Geography and Rural Planning, University of Birjand, Birjand, Iran

³ Assistant Professor, Department of Geography, University of Birjand, Birjand, Iran

* Corresponding author, Email: mhajipour@birjand.ac.ir

Receive Date: 03 June 2019
Accept Date: 16 January 2022

ABSTRACT

Introduction: The concept of participation has been explained and expanded among the researchers and scholars of development study, and many of practitioners suggest scientific and practical solutions in order to encourage and promote participation. Rural development studies, has been applying the concept of rural participation by measuring people participation in rural areas, which can evaluate the progress of rural development management.

Objectives: To use this concept and operationalize the theoretical concept of participation in the research, researchers need to define variables and items in valid questionnaires. These variables and items can be used to measure the concept of people participation in rural areas by researchers. Although a lot of studies have been done in rural areas about the issue, researchers do not have a clear and acceptable tool which is approved and validated by development scholars.

Methodology: The research is an applied study with a qualitative methodology, which aims to achieve a valid research tool including targeted, clear and explicit questions according to the respondents' opinion for the concept of rural participation.

Result and Discussion: 20 items related to participation have been evaluated by 40 academic experts in executive organizations. Calculating CVI and CVR for each item determines in what extent these phrases identify the concept of rural participation. Finally, among 20 items 15 of them identified as valid ones.

Conclusion: The explanatory items of the concept of participation in the rural area have a thematic variety.

KEYWORDS: Rural participation;; Content Validity Index CVI; Content Validity Ratio CVR

روایی محتوایی مفهوم مشارکت در مدیریت روستایی

محمود فال سلیمان^۱، نرگس خسروی^۲، مفید شاطری^۱ و محمد حجی پور^{۳*}

۱. دانشیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران
۲. کارشناسی ارشد گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران
۳. استادیار گروه جغرافیا، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه بیرجند، بیرجند، ایران

* نویسنده مسئول، Email: mhajipour@birjand.ac.ir

تاریخ دریافت: ۱۳ خرداد ۱۳۹۸

تاریخ پذیرش: ۲۶ دی ۱۴۰۰

چکیده

مقدمه: با گسترش مفهوم مشارکت در میان اندرکاران و صاحب‌نظران توسعه، عده زیادی از فعالان این حوزه به ارائه راهکارهای علمی و منطقی در جهت ترغیب و تشویق به مشارکت با تأکید بر اهمیت آن پرداخته‌اند. در مطالعات توسعه روستایی نیز به مفهوم مشارکت روستاییان توجه ویژه‌ای است به طوری که با سنجش میزان مشارکت مردم در نواحی روستایی می‌توان میزان پیشرفت مدیریت توسعه روستایی را در رسیدن به اهداف توسعه ارزیابی نمود.

هدف: برای بهره‌گیری از این معیار و به منظور عملیاتی کردن مفهوم نظری مشارکت در فعالیت‌های تحقیقاتی، نیاز به تعریف متغیرها و گویه‌هایی در این ارتباط وجود دارد تا بتواند در قالب پرسشنامه و ابزاری معتبر قرار گیرد و برای سنجش مفهوم مشارکت مردمی در مناطق روستایی مورد استفاده پژوهشگران و محققان باشد. با وجود اینکه پژوهش‌های بسیاری در نواحی روستایی در این زمینه شده است اما ابزاری واضح و روشن که مورد تأیید متخصصان و صاحب‌نظران توسعه روستایی باشد و روایی آن به طور کامل بررسی شده باشد، در دسترس نیست.

روش‌شناسی: این تحقیق از حیث هدف، کاربردی است که هدف اصلی آن، اقدام به منظور دستیابی به ابزاری معتبر شامل پرسش‌های هدف-دار، واضح و شفاف مطابق با میزان درک پاسخگویان است تا بتواند اطلاعات قابل اعتمادی را در حیطه مفهوم مشارکت در نواحی روستایی فراهم سازد.

یافته‌ها: راستا تعداد ۲۰ گویه مربوط به مشارکت در معرض قضاوت و داوری ۴۰ نفر از متخصصان دانشگاه در زمینه جغرافیا، علوم اجتماعی و علوم سیاسی قرار گرفت و از طریق محاسبه ضرایب CVI و CVR برای هریک از گویه‌ها، تعیین شد که تا چه میزان این گویه‌ها معرف مفهوم مشارکت روستایی هستند که در نهایت از میان ۲۰ گویه طرح شده، ۱۵ گویه معتبر شناخته شده است.

نتیجه‌گیری: گویه‌های تبیین‌کننده‌ی مفهوم مشارکت در عرصه روستایی، دامنه‌ی موضوعی متنوعی دارد.

کلیدواژه‌ها: مشارکت روستایی؛ روایی محتوایی؛ شاخص روایی محتوا (CVI)؛ ضریب نسبت روایی محتوا (CVR)

مقدمه

تجربه تاریخی کشور ما ضمن تأکید بر اعمال راهبرد بالا به پایین در توسعه، از شکست آن در فرآیند توسعه روستایی حکایت دارد. بنابراین، بر مبنای این تجربه و افزایش حوزه معرفتی و دانش علمی، لازم است که جامعه، توجه به توسعه روستایی را با محوریت مشارکت مردمی، سرلوحه برنامه‌ها و تدابیر خود قرار دهند (مطیعی لنگرودی، ۱۳۸۸، ۱۱۳).

برنامه‌ریزی توسعه روستایی، مؤلفه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، محیطی و مشارکتی را در برمی‌گیرد در این راستا مهم‌ترین رکن برای رسیدن به توسعه پایدار روستایی، مدیریت مشارکتی می‌باشد. مشارکت‌های روستایی در پیشبرد برنامه‌ها و فعالیت‌های اقتصادی و اجتماعی یکی از سیاست‌های محوری توسعه و نظام برنامه‌ریزی روستایی است. بر این اساس، توجه به مشارکت به‌عنوان رهیافتی کارآمد، می‌تواند نقش مهمی در پیشرفت نظام مدیریتی روستاها داشته باشد (ظاهری، کریم‌زاده و علی‌پور، ۱۳۹۸، ۲۵).

توجه به مشارکت و تأکید بر نقش آن یکی از عوامل مؤثر در توسعه روستایی شناخته‌شده است، زیرا مشارکت زمینه را برای افزایش کارایی برنامه‌های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و کیفیت تصمیم‌گیری برای مناطق روستایی فراهم می‌کند. بنابراین، برای دستیابی به توسعه روستایی نیازمند مشارکت مردم در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هستیم (شریفی‌نیا، ۱۳۹۹، ۱۸).

با تقویت مشارکت، فقرا در فرآیند تصمیم‌گیری جامعه، در جهت توانمندسازی وارد می‌شوند، این کار با رفع موانع اجتماعی و نهادی مانند رفع تبعیض‌های جنسیتی، قومی و قشربندی اجتماعی تسهیل فرآیند مشارکت فعال همه اقلیت‌ها و گروه‌های منزوی‌شده اجتماع ممکن می‌شود. در این میان، نقش مشارکت‌های مردمی جهت موفقیت برنامه‌های توسعه به‌خصوص در نواحی روستایی توسط پژوهشگران بسیاری، به‌عنوان عاملی بسیار مهم در نظر گرفته می‌شود، به‌گونه‌ای که برنامه‌های توسعه روستایی بدون حضور مردم با شکست روبه‌رو می‌شود (Franz & Puri and Sundeep, 2007, 140; Robey, 1986, 340; Fitzgerald, Russo & Stolterman, 2002, 11). تأکید بر مشارکت که نقطه وفاق اکثر دیدگاه‌های تعدیل‌یافته امروزی است، بیان می‌دارد که برای توسعه، به مشارکت مردمی نیاز مبرم و شدیددی وجود دارد که اگر مورد غفلت قرار گیرد، حرکت جوامع حرکتی غیرموثر و ناکارآمد (حرکت درجا) خواهد بود و هزینه‌زایی بالایی را برای تحولات آتی در برخواهد داشت. ضعف مشارکت مردمی در جامعه روستایی، از پویایی روستاها می‌کاهد و رشد و شکوفایی روستاها را با دشواری مواجه می‌سازد (اسدی، پوررمضان و مولایی هشتجین، ۱۳۹۵، ۶۵).

همگان بر این نکته اذعان دارند که مشارکت در عمل فصلی از توسعه به شمار می‌آید تا آنجا که گاه توسعه را معادل مشارکت می‌دانند. از این رو است که هیچ نوع توسعه‌ای تحقق نخواهد یافت مگر آنکه مردم تشویق شوند تا سطح زندگی شان را ارتقاء دهند (بدری، ۱۳۸۸، ۷۱). رشد و توسعه روستایی، ارتباطی تنگاتنگ با مشارکت روستاییان دارد، چراکه مشارکت درواقع کارایی برنامه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و کیفیت تصمیم‌گیری برای مناطق روستایی را افزایش می‌دهد (یاسوری و امامی، ۱۴۰۰، ۱۶).

درواقع امروزه، تعهد به مشارکت دادن مردم در برنامه‌های توسعه، در قالب نهادها از ویژگی‌های اصلی دولت‌های توسعه مدار به شمار می‌رود (Pollard, 2010, 750). از این رو، دولت‌ها به اتخاذ رویکردهای مشارکتی در برنامه‌های توسعه روی آورده‌اند (Murray, 2007, 267; Jennings, 2007, 80; Lange, 2008, 1130).

مشارکت تعاملی میان مردم و مدیران روستا باعث حرکت کردن آنها در یک سمت‌وسو و دستیابی به نتایج خوب و مناسب در امورات مربوط به روستا می‌شود و باعث می‌گردد تا همه افرادی که ساکن روستا هستند و ذی‌نفع در روستا بتوانند آزادانه ابزار نظر و همکاری کنند و آن‌ها با شناختی که از روستا دارند بتوانند پیشنهادها و عقاید خود را با توجه به محیط خود بدهند. اگر به توسعه روستایی با نگرش بلندمدت و پایدار می‌اندیشیم باید بپذیریم و اذعان نماییم که سنگ بنای توسعه پایدار روستایی بر مشارکت مردم استوار می‌شود (حیدری مکرر و سنجرى، ۱۳۹۵، ۲).

با گسترش مفهوم مشارکت در میان دست‌اندرکاران و صاحب‌نظران توسعه و به‌ویژه توسعه روستایی، عده زیادی از فعالان توسعه به ارائه راهکارهای علمی و منطقی در جهت ترغیب و تشویق به مشارکت و از طرفی اهمیت موضوع مشارکت پرداخته‌اند (پاپلی‌یزدی، ۱۳۸۵، ۱۲۱). بنابراین در مطالعات توسعه روستایی توجه به مفهوم مشارکت روستایی نیز دارای اهمیت است که برای سنجش آن در مناطق روستایی، داشتن ابزاری معتبر لازم و ضروری است. مشارکت از نظر لغوی به معنای درگیر شدن افراد برای انجام کار است. مشارکت امری دوجانبه تلقی می‌شود که شخصی از روی میل و اراده، پذیرای آن می‌گردد و با فرد یا گروهی برای انجام کاری همکاری و همکاری می‌کند (شکوری، ۱۳۹۰، ۲۴۲). مشارکت به عمل «شرکت کردن و سهیم شدن در چیزی» گفته می‌شود. بر این اساس، مشارکت اجتماعی، یکی از مهم‌ترین عوامل ایجاد سرمایه اجتماعی محسوب می‌شود (Lazaro & Thery, 2019, 256). بدین‌سان، می‌توان گفت فرآیند توانایی مستمر و باثبات به‌منظور تعریف و تحلیل مسائل، تنظیم کردن و طرح راه‌حل‌ها، تحرک منابع و به‌کارگیری آن‌ها در همه سطوح نیازهای توسعه مردم است. در فرآیند مشارکت کنشگران می‌توانند بر فرآیندهایی که زندگی آن‌ها متأثر می‌کند، نظارت و کنترل داشته باشند (Peris, Cebillo-Baque and Calabuig, 2011, 84). در مشارکت تمام مردم در فرآیند تصمیم‌گیری چه به‌صورت مستقیم و یا از طریق نهادهای مشروعی که تمایلات و علایق آن‌ها را بیان می‌کنند، حضور دارند (Sadashiva, 2008, 8). مشارکت، قدرت تأثیرگذاران بر تصمیم‌گیری‌ها و سهیم شدن روستاییان در قدرت است که این قدرت در بخش عمومی، به‌ویژه در چارچوب اهداف راهبردی توسعه پایدار روستایی (اقتصادی، اجتماعی، نهادی، فناورانه و کالبدی) مطرح است (عظیمی آملی و افتخاری، ۱۳۹۳، ۳۷).

بر اساس بررسی‌های عظیمی آملی (۱۳۹۳)، با برداشت و استفاده از منابع جاودان (۱۳۸۳)، نجاتی حسینی (۱۳۸۰)، میسرا (۱۳۷۱)، بوسل (۱۳۸۰)، موسی کاظمی (۱۳۸۰)، عظیمی آملی و همکاران (۱۳۹۱)، افتخاری و همکاران (۱۳۹۰)، مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی (۱۳۸۳)، دکر^۱ (۲۰۰۴)، تعداد ۷ گویه برای سنجش مفهوم مشارکت، به روش دلفی، بر اساس نظرات ۳۰ نفر از صاحب‌نظران خبره در امر توسعه روستایی تعیین‌شده که در جدول ۱ نشان داده‌شده است.

جدول ۱

رتبه و وزن گویه‌های مشارکت روستایی بر اساس رتبه‌بندی متخصصان و صاحب‌نظران در مطالعات پیشین

گویه‌ها	میانگین	رتبه مستقیم	میانگین استاندارد روش‌های رتبه‌ای
میزان مشارکت مردم در تصمیم‌سازی	۱/۹۰	۱	۰/۳۲
میزان مشارکت مردم در تصمیم‌گیری	۲/۲۶	۲	۰/۲۲
میزان مشارکت در نهادهای مدنی	۲/۸۳	۳	۰/۱۶
میزان مشارکت در انتخابات	۴/۷۳	۶	۰/۵۴
میزان مشارکت در فعالیتهای عام‌المنفعه	۴/۲۶	۴	۰/۱۱
میزان مشارکت در سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی	۴/۷۰	۵	۰/۰۸۲
میزان مشارکت در کارهای بدون دستمزد	۵/۶۶	۷	۰/۰۳۲

برگرفته از: عظیمی آملی و افتخاری (۱۳۹۳)

از آنجایی که گویه‌های طرح‌شده در جدول ۱ برای سنجش مفهوم مشارکت در نواحی روستایی، کلی بوده است و در توان درک پاسخگویان نیست، بنابراین هدف اصلی در این مطالعه، لزوم گامی دیگر به‌منظور عملیاتی نمودن مفهوم مشارکت روستایی و دستیابی به ابزاری معتبر شامل پرسش‌های هدف‌دار، واضح و شفاف مطابق با میزان درک پاسخگویان است تا بتواند اطلاعاتی در حیطه مفهوم مشارکت در نواحی روستایی را فراهم سازد. از اهداف دیگر تدوین این مقاله، ارائه یک روش دقیق به‌منظور ارزیابی روایی محتوایی ابزار سنجش در پژوهش است. بدین‌سان در مقاله

¹ Dekker

حاضر گوپه های جدول فوق با استفاده از تدوین گوپه های بیشتر به صورت گسترده تر و واضح تر بیان می شود و روایی محتوایی این گوپه ها بر اساس داوری تعدادی از اساتید دانشگاه و متخصصان سازمان های اجرایی تأیید می شود؛ در نتیجه فهرستی از گوپه های مشارکت روستایی که در شرایط ایران از اعتبار لازم برخوردارند، تهیه شده و در اختیار برنامه ریزان روستایی برای استفاده در امور برنامه ریزی و سیاست گذاری امور روستایی و همچنین پژوهشگرانی که به بررسی و ارزیابی مفهوم مشارکت در برنامه های توسعه در نواحی روستایی می پردازند، قرار داده شود.

روش شناسی

تعیین و تدوین گوپه برای سنجش مفهوم مشارکت روستایی و سنجش روایی محتوایی آن در دو مرحله انجام گرفته است. در مرحله اول با بررسی ادبیات موضوع در زمینه حکمروایی شایسته و مفهوم مشارکت روستایی، تعداد ۲۰ گوپه تدوین و انتخاب شده است؛ سپس گوپه ها در قالب پرسشنامه ای طراحی و در اختیار پانل خبرگان (۴۰ نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه های بیرجند، مشهد و تهران و همچنین کارشناسان) قرار گرفته است. در مرحله دوم، مقادیر شاخص های CVI و CVR برای هر ۲۰ گوپه محاسبه شد و نهایتاً گوپه های معتبر در زمینه سنجش مشارکت روستایی مشخص شده است.

روایی محتوایی

بررسی محتوای ابزار در تعیین روایی محتوایی آزمون، یکی از مهم ترین بخش های ارزیابی روایی یک ابزار است. هدف از ارزیابی، پاسخ به این سؤال است که «آیا محتوای ابزار، قابلیت اندازه گیری هدف تعریف شده را دارد؟» به همین دلیل برای تعیین روایی محتوایی از قضاوت افراد خبره، تحت عنوان پانل خبرگان، در زمینه تخصصی مورد نظر استفاده می شود. خبرگان باید در ارزیابی محتوایی سه مرحله اساسی زیر را در نظر داشته باشند:

۱. قلمروی که محتوای ابزار آن را اندازه گیری می کند، تعیین نماید؛
۲. محتوای حوزه ای که آیتم ها آن را اندازه گیری می کند، تعیین نماید؛ و
۳. محتوای ابزار را با محتوای قلمرو مورد مطالعه مقایسه نماید.

نحوه ارزیابی روایی محتوایی (محاسبه شاخص های CVI و CVR)

هیچ گونه روش آماری صرف برای ارزیابی روایی محتوایی وجود ندارد و برای تعیین روایی محتوایی یک آزمون، از قضاوت متخصصان در این باره که سؤال های آزمون تا چه میزانی معرف محتوا و هدف های آن حوزه محتوایی هستند، استفاده می شود. با این حال، قضاوت های مربوط به روایی محتوایی نه قطعی هستند و نه نهایی. همچنین آزمون ها از سطوح مختلف روایی برخوردارند و متخصصان در قضاوت های خود همیشه باهم توافق نظر ندارند. برای تعیین روایی محتوایی، از دو روش کیفی و کمی استفاده می شود. در بررسی کیفی محتوا، پژوهشگر از متخصصان درخواست می کند تا پس از بررسی کیفی ابزار، براساس معیارهای رعایت دستور زبان^۱، استفاده از کلمات مناسب^۲، قرارگیری آیتم ها در جای مناسب^۳ و امتیازدهی مناسب^۴، بازخورد لازم را ارائه دهند که بر اساس آن موارد اصلاح خواهند شد.

¹ Grammar

² Wording

³ Item Allocation

⁴ Scaling

جدول ۲

تصمیم‌گیری در مورد CVR

تعداد افراد پانل خبرگان	حداقل مقدار روایی
۵	۰/۹۹
۶	۰/۹۹
۷	۰/۹۹
۸	۰/۸۵
۹	۰/۷۸
۱۰	۰/۶۲
۱۱	۰/۵۹
۱۲	۰/۵۶
۱۳	۰/۵۴
۱۴	۰/۵۱
۱۵	۰/۴۹
۲۰	۰/۴۲
۲۵	۰/۳۷
۳۰	۰/۳۳
۳۵	۰/۳۱
۴۰	۰/۲۹

برگرفته از: حاجی‌زاده و اصغری (۱۳۹۰)

برای بررسی روایی محتوایی به شکل کمی، از دو ضریب «نسبت روایی محتوا»^۱ و «شاخص روایی محتوا»^۲ استفاده می‌شود. ابتدا برای تعیین CVR، از پانل خبرگان درخواست می‌شود تا هر آیت‌م را بر اساس طیف سه قسمتی («ضروری است»، «مفید است ولی ضروری نیست» و «ضرورتی ندارد») بررسی نماید. سپس پاسخ‌ها بر اساس فرمول مقابل محاسبه می‌گردد:

$$CVR = \frac{n_E - \frac{N}{2}}{\frac{N}{2}}$$

در فرمول بالا، n_E تعداد افراد خبره‌ای است که به گزینه ضروری پاسخ داده‌اند و N تعداد کل افراد خبره است. مقدار CVR محاسبه‌شده از فرمول، با مقدار متناظر آن از جدول مقایسه و تصمیم‌گیری خواهد شد و چنانچه CVR جدول $>$ مقدار CVR محاسبه‌شده باشد، اعتبار محتوی آن آیت‌م تأیید می‌گردد. سپس برای بررسی CVI، سه معیار سادگی، اختصاصی (مرتبط) بودن و وضوح به‌صورت مجزا در یک طیف لیکرتی ۴ قسمتی برای هر آیت‌م توسط ۴۰ نفر از متخصصان موردبررسی قرار می‌گیرد (به‌طور مثال، عدد ۱ معرف غیر مرتبط بودن، ۲: معرف تا حدودی مرتبط، ۳: معرف مرتبط و ۴: معرف کاملاً مرتبط بودن است). بدین منظور امتیاز CVI به‌وسیله تجمیع امتیازات موافق برای هر آیت‌م که رتبه ۳ و ۴ (بالاترین نمره) کسب کرده‌اند بر تعداد کل متخصصان محاسبه خواهد شد. پذیرش آیت‌مها بر اساس نمره CVI بالاتر از ۰/۷۹ خواهد بود (حاجی‌زاده و اصغری، ۱۳۹۰، ۴۰۰-۳۹۸).

^۱ Content Validity Ratio^۲ Content Validity Index

یافته‌ها و بحث

به منظور بررسی میزان مناسب بودگی گویه‌های تدوین شده برای مفهوم مشارکت (۲۰ گویه)، از قضاوت ۴۰ نفر از اعضای هیئت علمی متخصص در زمینه یاد شده و کارشناسان خبره در خصوص مشارکت، استفاده شده است. برای تعیین CVR، از پانل خبرگان درخواست شد تا هر گویه را بر اساس طیف سه قسمتی («ضروری است»، «مفید است ولی ضروری نیست» و «ضرورتی ندارد») بررسی نماید. برای بررسی مرتبط بودن (CVI)، از آن‌ها درخواست شد که نظر خود را در یک طیف لیکرتی ۴ قسمتی (۱: غیر مرتبط، ۲: تا حدودی مرتبط، ۳: مرتبط، ۴: کاملاً مرتبط) مشخص نمایند. جدول ۳ توزیع فراوانی نظر آن‌ها را نشان می‌دهد.

جدول ۳

توزیع فراوانی نظر خبرگان جهت ارزیابی روایی محتوایی گویه های مشارکت روستایی

گویه	CVR		CVI		
	ضروری است	مفید است ولی ضروری نیست	ضرورتی ندارد	غیر مرتبط	تاحدودی مرتبط
آشنایی مردم با مفهوم مشارکت در فعالیت‌های روستایی	۲۸	۸	۴	۴	۱۲
مشارکت مردم روستا تا چه حد برخاسته از مفهوم تعاون و همیاری آن‌ها در فعالیت‌های سنتی (کشاورزی، فرهنگی، مذهبی و...) است. علاقه‌مندی مردم به مشارکت جدی در تعیین و شناسایی نیازهای اساسی روستا	۱۶	۱۶	۸	۰	۱۶
مشارکت مردم روستا در تصمیم‌گیری و همیاری در پروژه‌های روستا	۳۲	۴	۴	۰	۴
مشارکت مردم روستا در تأمین هزینه فعالیت‌های اجرایی روستا (پروژه‌ها)	۴۰	۰	۰	۰	۰
مشارکت مردم روستا در تأمین نیروی کار لازم برای اجرای پروژه‌های روستا	۳۶	۴	۰	۴	۴
مشارکت مردم روستا در پشتیبانی و کمک‌هایشان در اجرای پروژه‌ها از جمله (تأمین کالا، ادوات، وسیله نقلیه، تأمین غذا و...) مشارکت مردم روستا در نحوه بهره‌برداری و چگونگی حفاظت و نگهداری از پروژه‌ها	۳۶	۴	۰	۰	۰
مشارکت مردم روستا در زیباسازی روستا و حفاظت از محیط‌زیست آن	۲۸	۱۲	۰	۰	۰
مشارکت مردم روستا در ایجاد و تقویت گروه‌های توسعه و صندوق‌های خرد اعتباری	۳۶	۰	۴	۰	۸
مشارکت مردم روستا در عضویت مردم در تعاونی‌های مختلف روستایی	۳۲	۸	۰	۰	۴
مشارکت مردم روستا در سرمایه‌گذاری و راه‌اندازی پروژه‌های اقتصادی	۳۶	۰	۴	۴	۰
مشارکت مردم روستا در نشست‌ها و جلسات خاص مسأله‌های عمرانی روستا	۲۰	۱۶	۴	۸	۰
مشارکت مردم روستا در تشکیل گروه‌های کاری برای فعالیت‌های روستا	۳۲	۴	۴	۰	۴
مشارکت مردم روستا در ریش‌سفیدان و بزرگان روستا برای مشارکت جوانان در فعالیت‌های مختلف روستا	۲۸	۸	۴	۰	۰
مشارکت مردم روستا در اشتیاق مردم روستا در مشارکت فعالیت‌های عمرانی	۲۸	۴	۸	۴	۰
مشارکت مردم روستا در پیگیری مسائل و مشکلات ناشی از بهره‌برداری پروژه‌ها و رفع آن	۳۲	۴	۴	۰	۰

سپس بر اساس فرمول مقابل، مقدار CVR محاسبه گردید:

$$CVR = \frac{n_E - \frac{N}{2}}{\frac{N}{2}}$$

n_E تعداد افراد خبره‌ای است که به گزینه ضروری پاسخ داده‌اند و N تعداد کل افراد خبره که برابر ۴۰ می‌باشد. مقدار CVR محاسبه‌شده از فرمول با مقدار متناظر آن از جدول که برابر ۰/۲۹ است، مقایسه و تصمیم‌گیری می‌شود و چنانچه (۰/۲۹ > مقدار CVR محاسبه) باشد اعتبار محتوی آن آیتم تأیید می‌گردد. همچنین امتیاز CVI به‌وسیله تجمیع تعداد افرادی که گزینه مرتبط و کاملاً مرتبط را انتخاب نموده‌اند بر تعداد کل خبرگان محاسبه گردید. پذیرش گویه‌ها بر اساس نمره CVI بالاتر از ۰/۷۹ است.

جدول ۴

شاخص CVI و CVR محاسبه‌شده گویه‌های مشارکت روستایی

گویه	شاخص روایی محتوا CVI	ضریب نسبت روایی محتوا CVR	نتیجه
آشنایی مردم با مفهوم مشارکت در فعالیت‌های روستایی	۰/۶	۰/۴	عدم اعتبار گویه
مشارکت مردم روستا تا چه حد برخاسته از مفهوم تعاون و همیاری آن‌ها در فعالیت‌های سنتی (کشاورزی، فرهنگی، مذهبی و...) است	۰/۶	-۰/۲	عدم اعتبار گویه
علاقه‌مندی مردم به مشارکت جدی در تعیین و شناسایی نیازهای اساسی روستا	۰/۹	۰/۶	معتبر
مشارکت مردم روستا در تصمیم‌گیری و همیاری در پروژه‌های روستا	۱	۱	معتبر
مشارکت مردم روستا در تأمین هزینه فعالیت‌های اجرایی روستا (پروژه‌ها)	۰/۸	۰/۸	معتبر
مشارکت مردم روستا در تأمین نیروی کار لازم برای اجرای پروژه‌های روستا	۰/۷	۰/۸	معتبر
مشارکت مردم روستا در پشتیبانی و کمک‌هایشان در اجرای پروژه‌ها از جمله (تأمین کالا، ادوات، وسیله نقلیه، تأمین غذا و...)	۰/۸	۰/۲	عدم اعتبار گویه
مشارکت مردم روستا در نحوه بهره‌برداری و چگونگی حفاظت و نگهداری از پروژه‌ها	۱	۰/۸	معتبر
مشارکت مردم روستا در زیباسازی روستا و حفاظت از محیط‌زیست آن	۱	۱	معتبر
مشارکت زنان روستا در فعالیت‌های اجرایی روستا	۰/۹	۰/۴	معتبر
مشارکت سیاسی مردم روستا در ارتباط با انتخابات مختلف	۰/۸	۰/۸	معتبر
مشارکت مردم در ایجاد و تقویت گروه‌های توسعه و صندوق‌های خرد اعتباری	۰/۹	۰/۶	معتبر
مشارکت و عضویت مردم در تعاونی‌های مختلف روستایی	۰/۹	۰/۸	معتبر
مشارکت مردم در سرمایه‌گذاری و راه‌اندازی پروژه‌های اقتصادی	۱	۰/۶	معتبر
مشارکت مردم در نشست‌ها و جلسات خاص مسائل عمرانی روستا	۰/۹	۰/۸	معتبر
رغبت ریش‌سفیدان و بزرگان روستا برای مشارکت جوانان در فعالیت‌های مختلف روستا	۰/۸	۰	عدم اعتبار گویه
توافق و تعهد جمعی در جلسات هم‌اندیشی روستاییان در خصوص فعالیت‌های مختلف روستا	۰/۹	۰/۶	معتبر
شور و اشتیاق مردم روستا در مشارکت فعالیت‌های عمرانی	۱	۰/۲	عدم اعتبار گویه
مشارکت مردم در تشکیل گروه‌های کاری برای فعالیت‌های روستا	۰/۹	۰/۴	معتبر
مشارکت مردم در پیگیری مسائل و مشکلات ناشی از بهره‌برداری پروژه‌ها و رفع آن	۱	۰/۶	معتبر

بنابراین در این مطالعه از میان ۲۰ گویه تدوین‌شده برای سنجش مشارکت روستایی تعداد ۱۵ گویه به‌عنوان گویه-های معتبر، جهت سنجش مشارکت روستایی شناسایی شدند.

جدول ۵

گویه‌های معتبر برای سنجش مفهوم مشارکت روستایی

ردیف	گویه
۱	علاقه‌مندی مردم به مشارکت جدی در تعیین و شناسایی نیازهای اساسی روستا
۲	مشارکت مردم روستا در تصمیم‌گیری و همیاری در پروژه‌های روستا
۳	مشارکت مردم روستا در تأمین هزینه فعالیت‌های اجرایی روستا (پروژه‌ها)
۴	مشارکت مردم روستا در تأمین نیروی کار لازم برای اجرای پروژه‌های روستا
۵	مشارکت مردم روستا در نحوه بهره‌برداری و چگونگی حفاظت و نگهداری از پروژه‌ها
۶	مشارکت زنان روستا در فعالیت‌های اجرایی روستا
۷	مشارکت مردم روستا در زیباسازی روستا و حفاظت از محیط‌زیست آن
۸	مشارکت سیاسی مردم روستا در ارتباط با انتخابات مختلف
۹	مشارکت مردم در ایجاد و تقویت گروه‌های توسعه و صندوق‌های خرد اعتباری
۱۰	مشارکت و عضویت مردم در تعاونی‌های مختلف روستایی
۱۱	مشارکت مردم در سرمایه‌گذاری و راه‌اندازی پروژه‌های اقتصادی
۱۲	مشارکت مردم در نشست‌ها و جلسات خاص مسائل عمرانی روستا
۱۳	توافق و تعهد جمعی در جلسات هم‌اندیشی روستاییان در خصوص فعالیت‌های مختلف روستا
۱۴	مشارکت مردم در تشکیل گروه‌های کاری برای فعالیت‌های روستا
۱۵	مشارکت مردم در پیگیری مسائل و مشکلات ناشی از بهره‌برداری پروژه‌ها و رفع آن

نتیجه‌گیری

از آنجایی که در بیشتر مطالعات علمی - پژوهشی به علت عدم وجود پرسشنامه استاندارد در ارتباط با موضوع تحقیق، دانشجویان و پژوهشگران دانشگاهی اقدام به طراحی پرسشنامه می‌نمایند بنابراین باید این پرسشنامه‌ها از حیث روایی سازه مورد تأیید صاحب‌نظران قرار گیرد. روش مورد استفاده در این مقاله جهت ارزیابی روایی محتوایی ابزار سنجش، یک روش کارآمد و معتبر می‌باشد و در روند تدوین مقاله سعی شده است که مراحل و روش کار به صورت دقیق توضیح داده شود و دانشجویان و پژوهشگران دانشگاهی می‌توانند جهت تعیین روایی ابزار سنجش در تحقیق خود از این روش استفاده نمایند.

همچنین پیشنهاد می‌شود که کارشناسان و برنامه‌ریزان توسعه روستایی در امور برنامه‌ریزی روستایی و ارزیابی مشارکت روستاییان و همچنین پژوهشگرانی که به بررسی و ارزیابی مفهوم مشارکت در برنامه‌های توسعه نواحی روستایی می‌پردازند، از گویه‌های مورد تأیید در این مطالعه که از اجماع نظر خبرگان برخوردار است بهره‌گیرند.

منابع

- افتخاری، عبدالرضا؛ بدری، سیدعلی؛ و سجاسی، حمدا... (۱۳۹۰). بنیان‌های نظریه‌ای برنامه ریزی کالبدی مناطق روستایی (چاپ اول). تهران: بنیاد مسکن انقلاب اسلامی.
- بدری، سیدعلی. (۱۳۸۸). برنامه‌ریزی راهبردی توسعه اقتصادی با رویکرد مشارکتی مطالعه موردی بخش مرکزی شهرستان لنگه. پژوهش‌های جغرافیایی/ انسانی، ۶۸، ۸۳-۶۹.
- پاپلی یزدی، محمدحسین؛ و ابراهیمی، محمد امیر. (۱۳۸۴). نظریه‌های توسعه روستایی (چاپ دوم)، تهران: انتشارات سمت.
- جاودان، مجتبی. (۱۳۸۳). ارزیابی پایداری فضایی در حوزه‌های روستایی، رساله‌ی دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی دانشگاه تربیت مدرس. تهران.

- حاجی زاده، ابراهیم؛ و اصغری، محمد. (۱۳۹۰). روش ها و تحلیل های آماری با نگاه به روش تحقیق در علوم زیستی و بهداشتی (چاپ اول). تهران: انتشارات جهاد دانشگاهی.
- شکوری، علی. (۱۳۹۰). مشارکت های اجتماعی و سازمان های حمایتی با تأکید بر ایران (چاپ اول). تهران: انتشارات قومس.
- عظیمی آملی، جلال؛ و افتخاری، عبدالرضا رکن الدین. (۱۳۹۳). حکمروایی خوب روستایی (مدیریت توسعه پایدار)، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه ها (سمت).
- عظیمی آملی، جلال؛ افتخاری، عبدالرضا رکن الدین؛ پورطاهری، مهدی؛ و احمدی پور، زهرا. (۱۳۹۱). ارائه الگوی مناسب حکمروایی خوب روستایی در ایران، فصلنامه بین المللی ژئوپلیتیک، ۷ (۲۶)، ۱-۲۸.
- مرکز پژوهش های مجلس شورای اسلامی. (۱۳۸۳). حکمرانی خوب، بنیان توسعه، مجلس شورای اسلامی، تهران.
- مطیعی لنگرودی، سیدحسن؛ و سخایی، فاطمه. (۱۳۸۸). مشارکت مردمی و توسعه یافتگی روستایی در دهستان سلگی شهرستان نهاوند. پژوهش های جغرافیایی انسانی، ۷۰، ۱۲۶-۱۱۱.
- موسی کاظمی، سید مهدی. (۱۳۸۰). توسعه پایدار شهری، مفاهیم و دیدگاه ها، فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، ۶۲، ۹۴-۱۱۳.
- میسرا، آر. پی؛ و سوندارام کی. وی. (۱۳۷۱). گزینه های توسعه روستایی، سلسله انتشارات روستا و توسعه، تهران: مرکز تحقیقات و بررسی مسائل روستایی وزارت کشاورزی.
- نجاتی حسینی، سید محمود. (۱۳۸۰). جامعه مدرن، شهروندی و مشارکت. فصلنامه مدیریت شهری، ۲ (۵)، ۶-۱۵.
- بوسل، هارتموت. (۱۳۸۳). معرفت های توسعه پایدار، نظریه ها، روش ها و تجربیات (چاپ اول)، ترجمه عبدالرضا افتخاری و سید علی بدری، تهران: موسسه توسعه روستایی ایران.
- حیدری مکر، حمید؛ و سنجر، زهره. (۱۳۹۵). تحلیل مشارکت تعاملی روستاییان و مدیریت روستایی. دومین کنفرانس بین المللی علوم جغرافیا. اردبیل، <https://civilica.com/doc/596718>
- ظاهری، محمد؛ کریم زاده، حسین؛ و علی پور، خالد. (۱۳۹۸). برنامه ریزی مشارکتی توسعه روستاها با تأکید بر بازارچه های مرزی (مطالعه موردی: شهرستان سردشت). مجله ی برنامه ریزی منطقه ای، ۳۵، ۱۰۵-۱۲۰.
- اسدی، زینب؛ پوررمضان، عیسی؛ و مولایی هاشجین، نصرالله. (۱۳۹۵). نقش مشارکت در توسعه روستایی بخش خشکبجارجار شهرستان رشت. مجله ی اقتصاد فضا و توسعه روستایی، ۱۵، ۶۱-۸۳.
- شریفی نیا، زهرا. (۱۳۹۹). تحلیل موانع مشارکت مردم محلی در توسعه روستایی (مطالعه موردی: دهستان بیشه سر بخش مرکزی شهرستان قائم شهر). مجله پژوهش های جغرافیایی انسانی، ۵۲، ۱۱۳۱-۱۱۵۱.
- یاسوری، مجید؛ و امامی، سیده فاطمه. (۱۴۰۰). تحلیل ارتباط مشارکت روستایی و فقر سیاسی (مطالعه موردی: روستاهای دهستان سراوان شهرستان رشت). فصلنامه علمی مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی. ۱۶ (۱)، ۲۸-۵.

References

- Asadi, Z., Pourramazan, I. and Mollaei Hashjin, N. (2016). The role of participation in rural development of Khoshkbijar section of Rasht County. *Journal of Space Economics and Rural Development*. No. 15. p. 61 - 83. (In Persian)
- AzimiAmoli, J. and Eftekhari, A.R. (2014). *Good Rural Governance (Sustainable Development Management)*, Quarterly Journal of the Organization for the Study and Compilation of University Humanities Books (Samat), Tehran. (In Persian)
- AzimiAmoli, J., Eftekhari, A.R., Pourtaheri, M. and Ahmadipour, Z. (2012). Presenting a suitable model of good rural governance in Iran, *International Geopolitical Quarterly*, Volume 8, Number 26, pp. 1-28. (In Persian)
- Badri, S.A. (2009). Strategic planning of economic development with a participatory approach: a case study of the central part of Lengeh county, *Human Geographical Research*, No. 68, pp. 83-69. (In Persian)

- Bousel, H. (2004). *Introducers of Sustainable Development, Theories, Methods and Experiences*, Translated by Abdolreza Eftekhari and Seyed Ali Badri, Iran Rural Development Institute, Tehran. (In Persian)
- Dekker, K. & Kempen, R. (2004), Urban governance within the Big Cities Policy: Ideals and practice in Den Haag, the Netherlands, *Cities Journal*, 21 (1), 44-55.
- Eftekhari, A.R., Badri, S.A. and Sojasi, H. (2011). *Theoretical foundations of physical planning in rural areas*, Islamic Revolution Housing Foundation, Tehran. (In Persian)
- Fitzgerald, B., Russo, N. L., & Stolterman, E. (2002). *Information systems development: Methods in action*. London: McGraw-Hill.
- Franz, C. R., & Robey, D. (1986). Organizational context, user involvement, and the usefulness of information systems. *Decision Sciences*, 17(3), 329-356.
- Hajizadeh, E., and Asghari, M. (2011). *Statistical methods and analysis by looking at research methods in biological and health sciences*. University Jihad Publications.
- HeydariMokarar, H. and Sanjari, Z. (2016). Analysis of interactive participation of villagers and rural management. *The Second International Conference on Geographical Sciences*, Ardabil. <https://civilica.com/doc/596718> (In Persian)
- Islamic Consultative Assembly Research Center (2004), Good Governance, Development Foundation, Islamic Consultative Assembly, Tehran. (In Persian)
- Javedan, M. (2004). *Assessing Spatial Sustainability in Rural Areas*, PhD Thesis in Geography and Planning, Tarbiat Modares University, Tehran. (In Persian)
- Jennings, M. (2007). Avery real war: Popular participation in development in Tanzania during the 1950s and 1960s. *International Journal of African Historical Studies*, 40 (1), 71-95.
- Lange, S. (2008). The depoliticisation of development and the democratisation of politics in Tanzania: Parallel structures as obstacles to delivering services to the poor. *Journal of Development Studies*, 44(8), 1122-1144.
- Lazaro, B. And Théry, M, (2019), Empowering communities? Local stakeholders' participation in the Clean Development Mechanism in Latin America. *World Development*, 114, 254- 266.
- Misra, R.P. and Soundram, K.V. (1992). *Rural Development Options, Rural and Development Publishing Series*, Ministry of Agriculture Rural Research Center, Tehran. (In Persian)
- Motiee Langeroudi, S.H. and Sakhaei F. (2009). Popular participation and rural development in Solgi village of Nahavand county. *Human Geographical Research*, No. 70, pp. 126-111. (In Persian)
- Mousa Kazemi, S.M. (2001). Sustainable Urban Development, Concepts and Perspectives, *Geographical Research Quarterly*, No. 62, pp. 94-113. (In Persian)
- Murray-Li, T. (2007). Practices of assemblage and community forest management. *Economy and Society*, 36 (2), 263-293
- Nejati Hoseyni, S.M. (2001). Modern Society, Citizenship and Participation, Quarterly Journal of Urban Management, *Organization of Municipalities and Rural Affairs*, No. 5, Second Year, pp. 6-15. (In Persian)
- Papoli Yazdi, M.H. and Ebrahimi M.A. (2005). *Rural Development Theories*, Tehran, Samat Publications. (In Persian)
- Peris J., Cebillo-Baque, M. A., & Calabuig, C. (2011). Scrutinizing the link between participatory governance and urban environmental management, the experience in Arequipa during 2003-2006. *Habitat International*, (34), 84-92.
- Pollard, S. (2010). Updating public participation in IWRM: A proposal for a focused and structured engagement with Catchment Management Strategies. *Water S. A.*, 34 (6), 705-804.
- Puri, S. K., & Sundeep, S. (2007). Role of ICTs in participatory development: An Indian experience. *Information Technology for evelopment*, 13 (2), 133-160.
- Sadashiva, M. (2008). *Effects of civil society on urban planning and governance in Mysore, India* (Doctoral Dissertation). Technical University, Dortmund.
- Shakoori, A. (2011). *Social participation and support organizations with emphasis on Iran*. Tehran: Qoms Publications. (In Persian)
- SharifiNia, Z. (2020). Analysis of barriers to participation of local people in rural development (Case study: Bisheh village in the central part of Ghaemshahr County). *Journal of Human Geography Research*, Volume 52. Pp. 1131 - 1151. (In Persian)
- Yasouri, M. and Emami, S.F. (2021). Analysis of the relationship between rural participation and political poverty (Case study: villages of Saravan rural district of Rasht city). *Journal of Human Settlement Planning Studies*. Volume 16, Number 1 (Consecutive 54). Pp. 15-28. (In Persian)

Zaheri, M., Karimzadeh, H. and Alipour, K. (2019). Participatory rural development planning with emphasis on border markets (Case study: Sardasht county). *Journal of Regional Planning*. No. 35. p. 105 -120. (In Persian)

How to Cite:

Falsolyman, M., Khosravi, N., Shateri, M., & Hajipour, M. (2022). Participation concept validity in rural management. *Geographical Engineering of Territory*, 6(1), 69-84.

ارجاع به این مقاله:

فال سلیمان، محمود، خسروی، نرگس، شاطری، مفید و حجی پور، محمد. (۱۴۰۱). روایی محتوایی مفهوم مشارکت در مدیریت روستایی. *مهندسی جغرافیایی سرزمین*، ۶(۱)، ۸۵-۹۵.